

μου !... και πόσα... πόσα σου χρειάζονται;

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ. Μου χρειάζεται ποσὸν ὑπέρογκον...

ΒΛΑΔΙΝΕ. Ὑπέρογκον ;

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ. Ἐρριφοκινδύνευσα ὅλην μου τὴν περιουσίαν... καὶ μοῦ λείπουν ἀκόμη πενήντα χιλιάδες δραχμαί.

ΒΛΑΔΙΝΕ. Ἄ ! εὐχαριστῶ... μέ ἐτρόμαξες.

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ. Πῶς ;

ΒΛΑΔΙΝΕ. Ἐφοβήθητι μήπως δὲν δυνθῶ νὰ σοῦ τὰς δανείσω.

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ. Τί ! σύ ;

ΒΛΑΔΙΝΕ. Βέβαια.

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ. Ἄ ! ὅχι !... αὐτὸ δὲν γίνεται... δὲν θέλω.

ΒΛΑΔΙΝΕ. Διατί ;

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ. Διότι... ἂν τὸ πλοῖόν μου δὲν ἔλθῃ... δὲν εἶμαι βέβαιος ἂν θὰ ἡμπορέσω νὰ σοῦ τὰ ἀποδώσω.

ΒΛΑΔΙΝΕ. Καὶ τί ἀξίαν θὰ εἶχε τὸ δάνειον, ἂν ἤμην βέβαιος πῶς θὰ τὸ πληρώσης ; Ὅθι το τὸ ἴδιο ὡς νὰ ἐδάνειζα τὴν Ἑθνικὴν τράπεζαν !...

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ. Ἀλλά...

ΒΛΑΔΙΝΕ. Ἐλα, φίλε μου... Γουστάβε !... μὴ κάμνης παιδίαστικα πράγματα.

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ, (μειδιῶν). Γουστάβε !

ΒΛΑΔΙΝΕ. Εἶναι τὸ ὄνομά σου... ἔτσι δὲν σε ἔλεγα ἄλλοτε ;... τὸν καιρὸν ποῦ εἴμεθα συμμαθηταί... ἐνθυμεῖσαι ; Ὅταν φθάνωμεν εἰς ἡλικίαν δὲν ἐκστομίζομεν τὸ κύριον ὄνομα... ἀπὸ φόβον μὴ φανῶμεν γελοῖοι... Ἀλλ' ὅταν εὐρισκόμεθα μόνοι μας... χωρὶς κανένα ἄλλον ἐμπρὸς... δύο παλαιοὶ φίλοι... εἶναι τόσοι εὐχάριστοι νὰ ὁμιλοῦν μεταξύ των ὅπως ἄλλοτε... Ἐλα τώρα... Εἴμεθα μόνοι μας... λέγε με καὶ σὺ Κάρολον... θὰ μοῦ προξενήσῃ πολλὴν χαράν...

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ, (Περιπτυσσόμενος αὐτόν). Κάρολε !

ΒΛΑΔΙΝΕ. Γουστάβε ! (Ἀσπάζονται ἀλλήλους). Ἄ ! μοῦ φαίνεται πῶς ἐξανάνοισα !

ΩΒΕΡΤΙΝΟΣ. Τί ἐξαίρετον φίλον ποῦ ἔχω !

ΒΛΑΔΙΝΕ. Ἐλα, Γουστάβε, μὴ λέγῃς σὲ παρκαλῶ ἀνοησίας ! Ὅθι υπάγω νὰ φροντίσω διὰ τὰ χρήματα... καὶ μεθαύριον τὸ μεσημέρι ἡ δουλειά σου θὰ ᾔναι τελειωμένη... Τὸ βαμβάκι σου θὰ ἔλθῃ... Ὅθι περάσῃ ἐμπρὸς ἀπὸ τῆς μύτης τῶν Ἀμερικανῶν... Ὅθι τὴν πάθουν καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν οἱ Ἀμερικανοὶ σοῦ τὸ λέγω ἐγώ ! (ἐξέρχεται ἀριστερᾷ).

(Ἐπεται συνέχεια).

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ

Ὅτε πρὸ δύο περίπου μηνῶν διεδόθη, μεθ' ὅας ταχύτητος διαδίδονται αἱ δυσάρεστοι εἰδήσεις, ὅτι τὸ Παρθεναγωγεῖον τῆς κ. Λασκαρίδου μέλλει νὰ διαλυθῇ, τὸ ἄκουσμα κατ' ἀρχὰς προύξενεν ἐκπληξιν. Πατέρες, μητέρες μετέβαινον ἀνήσυχοι νὰ ἐρωτήσωσιν ἂν εἶχετο ἀληθείας ἡ δυσάρεστος διάδοσις, καὶ ὅτε ἐβεβαιούντο περὶ τούτου ἀπήρχοντο περίλυποι, ἀναλογιζόμενοι ὅτι ἀφίετο ἡμιτελὴς ἡ ἀγωγή τῶν τέκνων των, ὅταν τὸ Παρθεναγωγεῖον ἐκείνο ἡδύνατο νὰ παράσχῃ.

Τὴν ἀπόλυτον εἰς τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦτο ἐμπιστοσύνην τῆς εὐφροσύνης κοινωνίας ἐκδείκνυσιν ὅτι καθηγηταὶ δοκιμώτατοι ἔχοντες τὰ τέκνα των ἐν αὐτῷ, ὑπολαμβάνοντες δ' ὅτι ἡ διάλυσις ἐπήρχετο δι' οἰκονομικοὺς λόγους, προσήνεγκον ἑαυτοὺς νὰ διδάσκωσι δωρεάν, ὅπως διατηρηθῇ τὸ Παρθεναγωγεῖον.

Ἐν ταῖς αἰθούσαις τῆς πόλεως, μεταξύ τῶν ἀρίστων δεσποινῶν τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας, αἵτινες συνέδουν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου τὰς συγκινητικὰς ἀναμνήσεις τῆς ἡθῆς των, καὶ αἵτινες, μητέρες γενόμεναι, ἔπεμπον παρὰ τῇ κ. Λασκαρίδου τὰ τέκνα των, νὰ πῶσιν ἐκ τῆς αὐτῆς δροσερᾶς καὶ διαυγοῦς πηγῆς ἧς ἡσθάνοντο αὐταί, ἐκ πείρας, τὴν ἐν-εργητικὴν δύναμιν ἐν ταῖς πλατείαις μεταξύ τῶν ἐνδιαφερομένων περὶ τῆς παιδείας ἀνδρῶν, ἐχόντων ἤδη μεμορφωμένην περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου γνώμην, ἡ αὐτὴ ἐρώτησις ἐπανελαμβάνετο, ὡς θλιβερὰ ἐπωδός, μετὰ πᾶσαν συνδιάλεξιν.

Εἶτα ἤρχισαν αἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐπιστολαὶ τῶν ἐν τῇ ξένῃ, ἐν Ῥωσίᾳ, Βλαχίᾳ, Γαλίᾳ, Αἰγύπτῳ, ἑλληνικῶν οικογενειῶν, ἐπιστολαὶ παρακαλοῦσαι νὰ διατηρήσῃ τὸ σχολεῖον ἡ κ. Λασκαρίδου, ἐκ τοῦ συγκινηθέντος δὲ ὕψους τῶν γραφόντων κατεφαίνετο καὶ ἡ πρὸς τὰ τέκνα των τὰ ἀπομεμακρυσμένα στοργὴ καὶ ἡ πρὸς τὸ ἐκπαιδευτήριον, ἐν ᾧ εἶχον ἐμπιστευθῇ αὐτά, ἀμετρος ἐκτίμησις.

Πραγματικῶς, πολλοὶ δὲν ἡδύνατο νὰ νοήσωσι τὰς Ἀθήνας ἄνευ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου». Ἐπὶ εἰκοσιτρία ἔτη ἐπιδράσαν ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς καὶ τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους ἡμῶν, πρῶτον ἐρχόμενον εἰς τὸ πνεῦμα ὅτε ἐγίνετο σκέψις περὶ ἑλληνοπρεποῦς διαπαιδαγωγήσεως τῶν Ἑλληνίδων, ἀπετέλει ὁργανικὸν μέρος τῆς πρωτεύουσας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἀπροσδόκητος κατάπαυσις τῆς δράσεως αὐτοῦ, ἡ αἰφνιδία ἐξαφάνισις του, μετέβαλλε τὴν κα-

τάστασιν τῶν Ἀθηναίων ὡς θὰ μετέβαλλε τὴν ὄψιν αὐτῶν ἢ ἐξαφάνισις μνημείου τινός, ἀναποσπάστως μετὰ τῆς πόλεως συνδεομένου, μνημείου ὅπερ ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸ καλόν, καὶ ἐκ μακρᾶς συνηθείας, ἐγένετο ἀπαραίτητον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν.

*
*

Τὸ «Ἑλληνικὸν Παρθεναγωγεῖον» ἰδρύθη τῷ 1864. Ἐπὶ τριετίαν διηυθύνετο ὑπὸ τῆς σεβασμίας Φ. Μ. Χίλλ, ἥτις ἐν τῷ θερμῷ φιλελληνισμῷ της παρέσχεν ἀληθεὶς ἐκδουλεύσεις ὑπὲρ τῆς ἀγωγῆς τῶν Ἑλληνίδων, ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου· τὴν ὑποδιέθυσιν εἶχεν ἡ νεαρὰ τότε κ. Αἰκατερίνη Λασκαρίδου, ἥτις ἀπὸ τοῦ 1867 ἀνέλαβεν ἐπ' ὀνόματι αὐτῆς τὴν διεύθυνσιν τοῦ παρθεναγωγείου, τῇ συνεργασίᾳ τῶν ἀρίστων πάντοτε καθηγητῶν καὶ διδασκάλων καὶ διδασκαλισσῶν, ἃς παρεσκεύαζε κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ ἰδία.

Εκπαιδευτήριον ἐν ᾧ ἐδίδαξαν ὁ Μεθόδιος, ὁ νῦν ἐπίσκοπος Σύρου, οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου κκ. Ι. Πανταζίδης, Α. Δ. Κυριακός, Β. Λάκων, Τ. Ἀργυρόπουλος καὶ Σ. Σακελλαρόπουλος καὶ οἱ κκ. Ι. Μοσχάκης, Ἀργυράδης, Γραμματικόπουλος, Σπαθάνης, Μυλωνᾶς καὶ τόσοι ἄλλοι, εκπαιδευτήριον ὅπερ ἐνεψύχου ὁ φλογερὸς ἐνθουσιασμὸς τῆς λογικῆς καὶ ἀρίστα ἡγμένης διευθυντρίας αὐτοῦ ἐπόμενον ἦτο ν' ἀναχθῇ εἰς τὸσον ὑψηλὴν περιωπὴν.

Σκοπὸς τοῦ ἰδρύματος τούτου, ὅπερ ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς του οὐδέποτε ἐγένετο ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις, ἦτο ἡ ἐπὶ ὀρθῶν βάσεων θρησκείας καὶ φιλοπατρίας ἐκπαίδευσις τῶν Ἑλληνίδων πρὸς διάπλασιν χαρακτῆρων ἀληθῶς ἑλληνοπρεπῶν καὶ ἀφωτισμένων εἰς τὴν μετὰ λόγου ἐκπλήρωσιν ὅλων τῶν καθηκόντων τῆς γυναικὸς· δι' ὃ εἰς τὸ «Ἑλληνικὸν Παρθεναγωγεῖον» εἰσῆχθησαν τὰ τελειότερα συστήματα ἀγωγῆς καὶ παιδείας.

Ἀπὸ ἐπταετίας μάλιστα, ὅτε ἡ κ. Λασκαρίδου ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς ἐπὶ ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος περιόδου αὐτῆς ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, ὅπου μετέβη νὰ ἰδῇ λειτουργοῦντα τὰ ἀρίστα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐκπαιδευτηρίων, ἐξ ἀκραιφνοῦς ζήλου πρὸς τὸ ἔργον, εἰς ὃ εἶχεν ἤδη ἀποφασίσῃ ν' ἀφοσιώσῃ τὸν βίον της, εἰσῆγαγε τὴν Φροβελιανὴν μέθοδον, τὸ πρῶτον μὲν ἔτος εἰς τὸ νηπιαγωγεῖον μόνον, ἀπὸ ἐξαετίας δὲ καὶ εἰς πάσας τὰς τάξεις τοῦ Παρθεναγωγείου.

Ἡ μέθοδος αὕτη, τείνουσα εἰς τὴν ἐναρμόνιον ἀνάπτυξιν πασῶν τῶν δυνάμεων τοῦ παιδός, ἐταυτίζετο οὐσιωδῶς πρὸς τὸν ἀρχῆθεν σκοπὸν τοῦ Παρθεναγωγείου, ὅθεν εὖρε προπαρασκευα-

σμένας τὰς μαθητριάς, εὐχερῶς δὲ καὶ ταχέως εἰσαχθεῖσα ἐκαρποφόρησε.

Κατὰ τὴν ἐπταετίαν λοιπὸν ταύτην ἰδίᾳ ἢ ἐνίσχυσις καὶ διάπλασις τοῦ σώματος τῶν κορασιῶν ὡς καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῶν ἦθους ἐπεζητήθη καὶ ἐπετεύχθη διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς ῥυθμικῆς γυμναστικῆς καὶ τῶν φροβελιανῶν ῥυθμικῶν παιγνίων, συνοδευομένων ὑπὸ καταλλήλων ἁσμάτων ἐπὶ τούτοις συντεθειμένων.

Ἡ τελειοποίησις τῆς αἰσθήσεως πρὸς ἀποκτῆσιν ἀρετῆς καὶ αὐταπαρνησίας ἐπεζητήθη διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τελειότερου συστήματος μουσικῆς, ὡς καὶ τῆς Φροβελιανῆς ἰχνογραφίας καὶ ζωγραφικῆς, καθ' ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Παρθεναγωγείου, ἔτι δὲ καὶ διὰ τελειότερας διδασκαλίας πάντων τῶν λοιπῶν τεχνικῶν μνημάτων, ὡς καὶ διὰ τῆς ἀνωτέρας διδασκαλίας τῶν τε θρησκευτικῶν καὶ καλλιτεχνικῶν.

Ἀπεσκορακίσθη δὲ πάσῃ δυνάμει ὁ τετριμμένος καὶ τυπικὸς τρόπος τῆς διδασκαλίας—ὁ τόσο ἐν χρήσει φεῖ! παρ' ἡμῖν—ὁ ἐξομοιῶν τὸν διδάσκοντα πρὸς κάδδον ἀντλοῦντα ἐκ τοῦ βάθους ψυχρῶν καὶ ἀψύχων βιβλίων καὶ τὸν διδασκόμενον πρὸς χῶμα ἀσυνειδήτως ἀπορροφῶν πᾶν τὸ ἐπ' αὐτοῦ καταχεόμενον, καὶ ἀντικείμενον διὰ διδασκαλίας ζώσης, προκαλοῦσης τὴν αὐτενέργειαν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν ἐλευθέραν σύμπραξιν τῆς ἀντιλήψεως τῶν παιδῶν. Τὴν τοιαύτην διδασκαλίαν συνεπλήρου οἱ συγχοὶ περίπατοι, αἱ ἐπισκέψεις εἰς βιομηχανικὰ καταστήματα καὶ μουσεῖα καὶ τὰς ἐνταῦθα ἀρχαιότητας καὶ αἱ πολυειδεῖς ἐκδρομαὶ εἰς τὰ περίχωρα τῶν Ἀθηνῶν.

Περὶ τῆς Φροβελιανῆς μεθόδου, ὡς στηριζομένης ἐπὶ αἰώνιων καὶ παγκοσμίων ἀληθειῶν, μορφύσης πλὴν τοῦ πνεύματος καὶ τὴν καρδίαν καὶ τὴν θέλησιν, διαπλασσούσης δὲ καὶ τὸ σῶμα, εὐγλώττως καὶ πειστικῶς ἔγραψεν ἡ κυρία Λασκαρίδου καὶ ἐν ἄρθροις ἐν τῇ περιοδικῇ τύπῃ δημοσιευθεῖσι, καὶ ἐν ἰδίᾳ πραγματεῖᾳ εἰς τεῦχος ἐκδοθείσῃ.

Δὲν θὰ ἐνδιατρίψωμεν λοιπὸν ἐνταῦθα περὶ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἀξίας τῆς μεθόδου τοῦ Φρόβελ, ἃν καὶ αὕτη ἀποτελῇ συμφυεῖς τι καὶ ἀχώριστον τοῦ «Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου», καὶ ἐχρησίμειυσεν ὡς ἀφορμὴ συστηματικῆς ἀντιδράσεως κατὰ τοῦ ἀρίστου τούτου εκπαιδευτηρίου, τοῦ ἀξίου νὰ τιμῇται οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τῆς Ἑσπερίας πρωτεύουσιν.

*
*

Ὅτε ἡ κυρία Λασκαρίδου ἐπανακάμψασα ἐκ Δρέσδης εἰσῆγαγε τὴν Φροβελιανὴν μέθοδον,

μετὰ τὴν περιέργειαν ἣν ἐξάπτει πᾶν τὸ καινοφανές καὶ τὸν καταναγκαστικὸν σεβασμὸν ἐν ἐπέβαλλε τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου ἱδρυτοῦ τῆς μεθόδου ταύτης, τοῦ ψυχολόγου τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ὡς προσωποῦν τὸν Φρόεβελ ὁ Φίχτε, ἤρξαντο αἱ εὐχερεῖς ἐπικρίσεις :

— Πῶς ; ἔλεγον ἐν χορῷ, ἄρρενες καὶ θήλειες σοφοὶ μετὰ τοῦ θάρρους τὸ ὅποιον ἔχομεν ἡμεῖς οἱ "Ἕλληνες ν' ἀποφαινόμεθα περὶ πάντων, πῶς ; κατήγγησε τὴν ἀνάγνωσιν ἐκ τῶν μικρῶν τάξεων ; ἡλάττωσε τὰς ὥρας τῆς διδασκαλίας καὶ δίδει παιγνιδάκια εἰς τὰ παῖδια ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὸ ἐσπέρας ; ποῦ ἠκούσθη αὐτό, δι' ὄνομα Θεοῦ ; Μέθοδος τοῦ Φρόεβελ ! Δὲν ἤξευρομεν πῶς τὸν θεωροῦν τὸν κύριον αὐτὸν εἰς τὴν πατρίδα του, ἀλλ' ἐδῶ μᾶς φαίνεται ἀπλούστατα ἀνόητος. 'Ακοῦτ' ἐκεῖ νὰ μὴν κάθηνται τὰ παιδάκια, χαριτωμένα παιδάκια τεσσάρων πέντε χρόνων, σκυμμένα ἐπάνω 'ς τὸ βιβλιαράκι των, νὰ μὴ μανθάνουν νὰ συλλαβίζουν, νὰ μὴ μανθάνουν νὰ λέγουν μὲ τὴν ἀγγελικὴν φωνὴν των *πλάξ, φράξ, κράξ* ; ἀλλὰ νὰ κάθηνται νὰ παίζουν μὲ χαρτιά καὶ μὲ βώλους, μὲ χρώματα καὶ μὲ ξύλα ὡς νὰ στέλλουν οἱ γονεῖς τὰ παῖδιά των ἐκεῖ νὰ παίζουν καὶ ὄχι νὰ μάθουν γράμματα.

'Αλλ' ἡ σπατάλη τοῦ χρόνου ἰθεωρεῖτο δευτερεύουσα πρὸ τῆς σπατάλης τοῦ χρήματος διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν ἀπαιτουμένων διὰ τὰς φροβελιανὰς ἐργασίας ὑλικῶν. Κακὴ καὶ ψυχρὰ ἡ μέθοδος τοῦ Φρόεβελ, ἃς μὴν ἐστοίχιζε καὶ τόσον ! Πολὺ δαπανηρὰ ἐφαίνοντο ἐκεῖνα τὰ παιγνιδία, ἀφ' οὗ ἐφαίνοντο περιττά, καὶ ἐδυστρόπου οἱ γονεῖς, ἠρνοῦντο νὰ παράσχωσι τὰ ὑλικά ἐκεῖνα, ἐκνευρίζοντες πᾶσαν ἐργασίαν, ἐμβάλλοντες τὴν ἀποθάρρυνσιν ἐκεῖ ὅπου ὤφειλον νὰ παράσχωσι θερμὴν ἐνθάρρυνσιν καὶ ὑποστήριξιν !...

'Εν τῇ κρίσει ἐκείνῃ περιστάσει ἀνεφάνη ὁ χαρακτήρ τῆς κ. Λασκαρίδου ἐν ὅλῃ τῇ δυνάμει καὶ ἀποφασιστικότητι αὐτοῦ· ἐν ταῖς χαλεπαῖς ταύταις ἡμέραις ἡ γυνὴ αὕτη ἀπέδειξεν ὅτι διεπνέετο ὑπὸ τῆς πυρώδους ἐκείνης ἐπιμονῆς, ὑπὸ τῆς ἀδαμάστου ἐκείνης καρτερίας, ἥς ἐμποροῦνται οἱ ἀφοσιούμενοι εἰς μίαν εὐγενῆ ιδέαν, οἱ σκοπὸν τοῦ βίου αὐτῶν τιθέμενοι τὴν διάδοσιν τῆς ιδέας ἐκείνης, τὴν πραγμάτωσιν ὑψηλοῦ ἀλλὰ δυσεπιτεύκτου ἰδανικοῦ.

'Η κ. Λασκαρίδου τότε ἤρξατο δαπανῶσα ἐξ ἰδίων, καὶ τὴν δαπάνην, εἰς ἣν ἀπέστερξαν οἱ γονεῖς νὰ υποβληθῶσι δι' ἐν τέκνον των, κατέβαλεν αὕτη ἀθρόως δι' ὅλας τὰς μαθητριάς.

« Ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη, γράφει αὕτη ἡ κ. Λασκαρίδου ἐν ἄρθρῳ περὶ τοῦ *Φροβελιανοῦ συστήματος* ἐν Ἑλλάδι, μετὰ τὴν ἐκ Δρέσδης ἐπάνοδόν μου δωρεὰν παρέσχον ἅπαντα τὰ πρὸς

τὰς φροβελιανὰς ἐργασίας ἀπαιτούμενα ὑλικά εἰς ὅλας τὰς μαθητριάς μου, ἀνερχόμενα κατ' ἔτος εἰς 150—160 διότι οἱ γονεῖς μὴ γνωρίζοντες τὸν σκοπὸν τῶν ἐργασιῶν τούτων, δὲν ἐπέτρεπον νὰ καταβάλλωσι τὰς πρὸς αὐτὰς ἀπαιτούμενας δαπάνας. Ἀπὸ τοῦ πέμπτου ὅμως ἔτους, ἰδόντες τὰ ἄριστα ἀποτελέσματα τῆς παιδαγωγικῆς ταύτης δράσεως, οἰκοθεν ἀνεδέχθησαν τὴν προμήθειαν πάντων τῶν ἀπαιτούμενων ὑλικῶν. »

'Αλλὰ τοιαύτη θερμουργὸς αὐταπάρνησις εἰς ἐξυπηρέτησιν τοιαύτης ιδέας ἀφοσιωθείσα ἐπομένον ἦτο νὰ θριαμβεύσῃ ἐν τέλει. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητριῶν νῦξήθη μεγάλως, τρανὴ ἀπόδειξις ὅτι ἡ κοινωνία ἀνεγνώρισε πλέον τὸ ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Παρθεναγωγείῳ ἐπικρατοῦν σύστημα ὡς τὸ ἄριστον πρὸς ἀγωγὴν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ἑλληνοπαίδων. Πλὴν δὲ τούτου ἤρξατο κατ' ὀλίγον, εἰ μὴ ἀναφανδόν, ἡ μίμησις ἐκείνη, ἣν ἀναποδράστως ἐπιβάλλει τὸ ὄρθον καὶ εὐδοκίμου, εἰς τὰ παρεμπερῆ ἰδρύματα. Τὰ λοιπὰ παρθεναγωγεῖα ἐξ ἀμίλλης ἢ ἐξ ἀνάγκης, μὴδ' αὐτοῦ τοῦ Ἀρσακείου ἐξαίρουμένου, εἰσήγαγον βαθμηδὸν τὰ παιγνία τῶν μικρῶν, τὴν ῥυθμικὴν γυμναστικήν, κ τ λ.

*
**

Πλὴν τῶν πολλαπλῶν ἐμποδίων καθ' ὧν εἶχε ν' ἀντιπαλαίσῃ ἡ κ. Λασκαρίδου, πλὴν τῶν ἐρριζωμένων προλήψεων, καὶ τῆς ἐκ συμφέροντος τῶν ἐνδιαφερομένων ἀντιπράξεως καὶ δυσφημίσεως τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος καὶ γιστον, σχεδὸν ἀνυπέρβλητον κώλυμα πρὸς εἰσγωγὴν τοῦ συστήματος τούτου, ἦτο ἡ παντελὴς παρ' ἡμῖν ἑλλειψὶς διδασκαλιστῶν εἰδημόνων τῆς Φροβελιανῆς μεθόδου.

'Η κ. Λασκαρίδου εὐθὺς ἀμέσως γενναίως ἐπελάβετο τοῦ ἔργου, καὶ σήμερον δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὑπάρχουσι καὶ Ἑλληνίδες φροβελιανὲς νηπιαγωγοί.

'Απὸ τοῦ 1880 ἤρξατο δωρεὰν διδάσκουσα εἰς ἀποφοίτους τοῦ Ἀρσακείου διδασκαλίσσας τὴν μέθοδον ταύτην, ἀπονέμουσα Φροβελιανὰ πτυχία α' καὶ β' τάξεως. Ἀλλὰ καὶ πάλιν τὰ ἐμπόδια δὲν ἔλειψαν· τὰ πτυχία δὲν ἐπεκυροῦντο ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἡ δὲ διάδοσις τῆς Φροβελιανῆς μεθόδου προέβαινε βραδέως. Ταῦτα ἦσαν ἱκανὰ νὰ ψυχράνωσι τὸν ζῆλον πτωχῶν νεανίδων.

'Εν τούτοις ἐκτὸς τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἰδίως ἐν αἷς πόλεσιν ὑπῆρχον καὶ ἀλλόγλωσσαι παρθεναγωγεῖα καὶ ἐν αἷς ἠδύνατο νὰ γείνη ἡ σύγκρισις τοῦ ἡμετέρου διδασκτικοῦ συστήματος πρὸς τὰ τῶν ξένων, αἱ ἑλληνικαὶ κοινότητες

ἀπεφάναντο διαρρήδην ὑπὲρ τῆς Φροβελιανῆς μεθόδου· παρὰ τῶν διδασκαλιστῶν ἄς μετεκαλοῦντο, ἀπῆλθον φροβελιανὰ πτυχία, συχνάκις δὲ τὰς διδασκαλίσσας ὧν εἶχον ἀνάγκην ἐξήλθον παρὰ τῆς κ. Λασκαρίδου.

Ἡ ἐκτίμησις αὕτη, ἡ ἠθικὴν καὶ ὕλικήν παρέχουσα τὴν ἀμοιβήν, ἐνεψύχωσε πολλὰς διδασκαλίσσας καὶ κατὰ τὸ 1885 πολυάριθμοι προσῆλθον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς φροβελιανῆς μεθόδου.

Εὐάρεστον καὶ ἀνεξάλειπτον θὰ φυλάττῃ ἡ κ. Λασκαρίδου τὴν ἀνάμνησιν τῆς μετὰ τῶν διδασκαλιστῶν ἅμα καὶ μαθητῶν ἐκείνων ἐργασίας αὐτῆς, διότι εἶχε τι τὸ ἔκτακτον καὶ ιδιόρρυθμον.

Ἐπὶ πολλὰς ὥρας μέχρι τῆς 15 Αὐγούστου 1886 καθ' ὅλον τὸ θέρος ἐργασθεῖσα μετὰ πολλῆς ἀγάπης μετέδιδεν εἰς αὐτὰς ἐκ τῆς πείρας τῆς ὅτι ἐνόμιζε χρησιμεῦον αὐταῖς ἐν τῷ σταδίῳ τῶν. Αἱ νεάνιδες ἐκείναι, πλὴν τῶν ἐπὶ τῶν Φροβελιανῶν δώρων ἀσκήσεων καὶ τῶν ἐργασιῶν, ἄς συνεπλήρωσαν διὰ τῆς ἐπεξεργασίας τῶν ὀκτῶ κοπιωδεστάτων ἐκείνων συλλογῶν τῶν, ἐδιδάχθησαν ὑπὸ τῆς κ. Λασκαρίδου τὴν θεωρίαν τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος, καὶ ἐτελειοποιήθησαν εἰς τὴν Φροβελιανὴν γυμναστικὴν, τὴν ὥδικὴν καὶ τὴν ἰχνογραφίαν.

Οὕτω τὸ σύστημα τοῦ μεγάλου Φρόβεελ, τὸ ἐπὶ τῆς βαθείας καὶ πλήρους μελέτης τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ παιδὸς ἐδραζόμενον, οὐ μόνον εὐδοκιμώτατα ἐν τῷ Ἑλληνικῷ παρθεναγωγείῳ ἐλειτούργει, ἄριστα παράγον ἀποτελέσματα, ὡς κατεφαίνετο ἐκάστοτε ἐκ τῆς καταπληκτικῆς διαφορᾶς περὶ τε τὴν σωματικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἥθους τῶν ἐκ τῶν μικροτέρων τάξεων προεξοικιστῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀλλαχόθεν προσερχομένας, ἀλλὰ διεθόθη καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ ἐν Σμύρνῃ, καὶ ἐν Θεσσαλονίκῃ, καὶ ἐν Ὁδησσῷ, ἐν τῇ Ῥοδοκανακείῳ σχολῇ, πρὸς δὲ καὶ ἐν Πειραιεῖ καὶ ἄλλαις πόλεσι τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ τοιαύτη θερμὴ ὑποδοχὴ τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος προσεῖλκυσε πολλὰς τῶν πτυχιούχων τοῦ Ἀρσακείου, ἰδίᾳ δὲ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ διδασκασῶν, αἵτινες προσῆρχοντο μετὰ δακρύων παρακαλοῦσαι νὰ διδασκῶσι τὴν μέθοδον, καθ' ὅσον, ὡς ἔλεγον, δυσκόλως εὕρισκον θέσεις ἄνευ τῆς γνώσεως ταύτης. Ἀλλ' ἡ μεγάλη συρροὴ τῶν διδασκαλιστῶν θὰ παρηνώχλει ἐν τέλει τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τοῦ «Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου», προσέτι δὲ ἡ κυρία Λασκαρίδου ἐνόμισεν ὅτι ἐπαρκῶς ἐξεπλήρωσε τὸ καθήκον τῆς ἐπὶ πενταετίας δωρεὰν διδάξασα καὶ ἱκανῶς παρασκευάσασα ἑλληνίδας Φροβελιανὰς νηπιαγωγούς, διὸ ἀπὸ τοῦ 1886

διέλυσε τὴν τάξιν ταύτην. Θερμὴν ἐκφράζομεν ἐνταῦθα εὐχὴν ὅπως τὸ ἐθνωφελέστατον τοῦτο ἔργον συνεχίσῃ ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος καλῶς διωργανωμένον διδασκαλεῖον τοῦ Κράτους ἢ τὸ Ἀρσακείου.

Ἀλλ' ἡ ἐργασία τῆς κ. Λασκαρίδου δὲν περὶωρίσθη εἰς τοῦτο μόνον.

«Ἐν τούτοις, γράφει, ἐν τῇ μνησθείσῃ διατριβῇ αὐτῆς, τὸ 1885 δύναται ἤδη νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐποχὴ τῆς θετικωτέρας τάσεως πρὸς διάδοσιν τῶν Φροβελιανῶν ἀρχῶν ἐν Ἑλλάδι· διότι μετὰ τὰς κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα ἐν τῷ συλλόγῳ «Παρνασσῷ» πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ Φροβελιανοῦ συστήματος ὁμιλίας μου..... τὰ Φροβελιανὰ εἰσῆχθησαν πλήρη εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις τοῦ Ἀμαλίου δι' ἱκανῆς φροβελιανῆς παιδαγωγοῦ τοῦ Παρθεναγωγείου μου, καὶ ἡ γυμναστικὴ εἰς ὅλας τὰς τάξεις αὐτοῦ. Εἴκοσι δὲ περίπου κοράσια τῆς ἀνωτάτης τάξεως παρασκευάζονται ἤδη, τῇ ἐπιβλέψει μου, ὅπως κατασταθῶσι φροβελιανὰ παιδονόμοι, ὅπερ θέλει εἶσθαι ἐν τῷ μέλλοντι μεγάλη ἀνακούφισις διὰ τὰς οἰκογενείας, νὰ δύνανται δηλ. ἐκ τοῦ Ἀμαλίου νὰ λαμβάνωσι χρηστάς, ἐπιδεξίους καὶ ἐργατικὰς νέας, ὅπως ἐμπιστευθῶσιν εἰς αὐτὰς τὴν περιθαλψιν καὶ ἀγωγὴν τῆς πρώτης ἡλικίας τῶν τέκνων τῶν.»

Ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Παρθεναγωγεῖον, ἐκ τοῦ ὁποῦ ἡ εἰς εὐρὺν κύκλον παιδαγωγικὴ δρᾶσις τῆς κ. Λασκαρίδου ἀπεμάκρυνεν ἡμᾶς.

Ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τούτῳ ἀνέκαθεν μεγάλη ἐπιμέλεια εἶχε καταβληθῇ περὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν ξένων γλωσσῶν· ἀλλ' ἀπ' ἧς ἐπ' ἀνέκαμψεν ἐκ Γερμανίας ἡ κ. Λασκαρίδου, ἡ διδασκαλία αὕτη ἤρξατο ἀπ' αὐτῶν τῶν τάξεων τοῦ Νηπιακοῦ Κήπου, πρακτικῶς κατ' ἀρχάς, καὶ κατὰ μικρὸν θεωρητικῶς προβαίνουσα. Οἱ γινώσκοντες δὲ τὸν οἰκτρὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας τῶν ξένων γλωσσῶν παρ' ἡμῖν, οἱ βλέποντες δεκαοκταετῆς νέους ἀποφοίτους γυμνασίων καὶ δεκαοκταετίδας νεάνιδας ἀποφοίτους ἀνωτάτων παρθεναγωγείων, ἀνικάνους ν' ἀρθρώσωσι δύο λέξεις εἰς τὴν πάγκοινον καταστάσαν γαλλικὴν, ἀπ' οὗ ἐν τούτοις ἐπλήρωσαν, ἐπὶ τόσα ἔτη, διὰ τόσων γραμματικῶν κανόνων τὴν κεφαλὴν τῶν, δύνανται νὰ ἐκτιμῶσιν κατ' ἀξίαν καὶ τὸ γενικὸν σύστημα καὶ τὴν μέθοδον τῆς διδασκαλίας τῶν ξένων γλωσσῶν ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ τῆς κ. Λασκαρίδου, ἔνθα ἡ πρακτικὴ ἐμπειρία περὶ τὴν γλῶσσαν συνεβάδιζε τῇ θεωρίᾳ, καὶ αἱ μαθήτρια ὅσας λέξεις ἐνόουν ἢ ἠδύναντο νὰ γράψωσιν, ἠδύναντο ἅμα εὐχερῶς νὰ διαχειρίζωνται πρὸς συνδιάλεξιν, οὕτω δὲ ἡ γαλλικὴ, εἴτα ἡ γερμανικὴ καὶ ἐν τέλει ἡ ἀγγλικὴ, καθίσταντο ἀνεπαισθήτως οἰ-

κεῖται καὶ οἰονεὶ μητρικαὶ γλῶσσαι κατὰ τε τὴν προφορὰν καὶ τὴν εὐχερῇ χρῆσιν τῆς λέξεως.

Ἦθέλομεν μακρηγορήσῃ ἂν ἐνδιετρίβομεν καὶ περὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς καὶ περὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς ζωγραφικῆς, δι' ὧν δὲν ἐπέζητεῖτο μηχανικὴ τις ἐμπειρία περὶ τὴν κροῦσιν τοῦ κλειδοκυμβάλου καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ χρωστήρος, ἀλλὰ βαθυτέρα τις μόρφωσις καὶ ἡμέρωσις τοῦ ἥθους, ἡ ἀληθὴς ἐπίδρασις τοῦ καλοῦ ἐπὶ τῆς ψυχῆς, εἰς ἣν συνετέλει καὶ τὸ ὑπ' αὐτῆς τῆς κ. Λασκαρίδου διδασκόμενον μάθημα τῆς καλλιτεχνίας. Περὶ τῆς φροδελιανῆς γυμναστικῆς καὶ τῶν ρυθμικῶν παιγνίων ἐγένετο ἥδη ἐπαρκὴς λόγος ἐν τῇ «Ἐστία» καὶ ἐξήρθη τὸ παιδαγωγικῶς ὀρθόν, τὸ ἠθικῶς καὶ σωματικῶς ὠφέλιμον καὶ τὸ ἐλληνικὸν αὐτῶν.

*
* *

Ἐν τούτοις δι' οἰκογενειακοὺς λόγους ἀπεφάσισεν ἡ κ. Λασκαρίδου ν' ἀπόσχῃ τοῦ ἐνεργοῦ παιδαγωγικοῦ σταδίου.

Καὶ ἤδη, ἐν τῇ ἡμερίᾳ τοῦ ἀποκλειστικῶς οἰκογενειακοῦ βίου, θὰ ἐπιστρέφῃ ὀπίσω εἰς τὸν διανυθέντα δρόμον, ὡς ὁ ὁδοιπὸρος μετὰ μακρὰν πορείαν, καὶ θ' ἀναπολῇ τὰ εἴκοσι τρία ἔτη καθ' ἃ ἐμόχθησε ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας, ιδρύσασα τὸ ἐκπαιδευτήριον αὐτῆς ἐν ὅλῃ τῇ θαλερᾷ ἀκμῇ τῆς νεότητός της καὶ διαλύσασα αὐτὸ μὲ κόμην ἣτις ἤρξατο ὑπαργυρουμένη.

ᾠ ! Πόσον δυσχερὲς εἶνε πολλάκις νὰ πράξῃ τις τὸ καλόν ! Εἶνε ἀπίστευτον καὶ ὅμως εἶνε ἀληθές. Διὰ νὰ πραγματώσῃ, ὅ,τι ἐπεχείρησεν ἡ κ. Λασκαρίδου ἐδέησε νὰ καταπῇ πικρίας, ἐδέησε νὰ ταραχθῇ ὑπὸ περισπασμῶν !... Ποία γυνὴ ὅσον ἰσχυρὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ, βλέπουσα παραγνωρίζομενον τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτῆς, μὴ ἐκτιμωμένην τὴν αὐταπάρνησιν της, δὲν θὰ κατελαμβάνετο ὑπὸ δυσπιστίας πρὸς αὐτὴν καὶ τὸν ἀγῶνά της, δὲν θ' ἀπηύδα ἐκ τῆς ἐνδελεχοῦς, τῆς καθ' ἐκάστην πάλης; Ἰσως ἔσχεν, ἐν δειναῖς ἡμέραις, στιγμὰς ἀποθαρρύνσεως καὶ ἡ κ. Λασκαρίδου, ἀλλὰ στιγμὰς βραχείας πάντως, μεθ' ἃς ἀνηγείρετο μὲ πλεῖον θάρρος, ὑπαύχην, ἐρρωμένως πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ βίου της βαδίζουσα.

Ἄλλ' ὡς ὁ ὑπὲρ εὐγενεοῦς τινος ιδέας μαχόμενος καὶ τραυματισθεὶς, λησμονεῖ μετὰ τὴν ἐπούλωσιν τῶν πληγῶν τοὺς πόνους καὶ αἰσθάνεται μόνον τὴν χαρὰν καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος, οὕτω καὶ ἡ γυνὴ αὕτη λησμονοῦσα πάσας τὰς πικρίας θ' ἀναλογίζεται μόνον ὅτι ἐπὶ τέταρτον σχεδὸν αἰῶνος παρεσκεύαζεν ἀκαταπονήτως Ἑλληνίδας μεμορφωμένας τὸ τε πνεῦμα καὶ τὸ ἦθος,

ἀνακαινίζουσα ἕκαστον ἔτος τὴν ἐλληνικὴν κοινωνίαν διὰ τῆς παροχῆς ὑγιεστάτων μελῶν, ὅτι ἰδίᾳ μετὰ τὴν ἐκ Γερμανίας ἐπάνοδον αὐτῆς ἐγένετο ἀπόστολος μεγάλης παιδαγωγικῆς ἀληθείας, καὶ ὅτι ἔσχε τὴν θαρραλίαν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν ἀκατανίκητον καρτερίαν νὰ εἰσγάγῃ καὶ διαδώσῃ παρ' ἡμῖν τὸ σύστημα τοῦ Φρόebel.

Διὰ νὰ ἐννοήσῃ δέ τις μεθ' ὁποίας φλογερὰς ἀγάπης εἶχεν ἀφοσιωθῇ εἰς τὸ παιδαγωγικόν της ἔργον ἡ κ. Λασκαρίδου ἔπρεπε νὰ ἴδῃ αὐτήν, μετὰ τὰς ἐξετάσεις, ἐν τῇ διανομῇ τῶν βραβείων. Εἶχον προσκληθῇ εἰς τὸ Ἐκπαιδευτήριον πᾶσαι αἱ μαθήτραι, καὶ αἱ τέως φοιτῶσαι καὶ αἱ πρὸ ἐτῶν ἀποφοιτήσασαι. Ἐκείνη ἦτις ἐνέβαλεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν φιλοστόργων ἐκείνων μητέρων, τῶν περικαλλεστάτων ἐκείνων δεσποινίδων, τῶν δροσερῶν ἐκείνων κορασίδων, τῶν χαριεστάτων ἐκείνων νηπίων, ὅ,τι κάλλιστον ἐνέκλειεν αὕτη, ἴστατο ἐν τῷ μέσῳ, ὡς μήτηρ συμβουλευούσα, ὁδηγοῦσα, διδάσκουσα τὴν ὑστατην ἐκείνην στιγμὴν, ὡς ὁ διδάσκαλος τοῦ *Τελευταίου Μαθήματος* τοῦ Ἀλφόνσου Δωδέ, ὁ γηραιὸς Χαμέλ, ὅστις καταργηθείσης τῆς γαλλικῆς γλώσσης ἐν Ἀλσατίᾳ, εἰς τὸ ὕστατον μάθημα τῆς γλώσσης ταύτης πρὸς τοὺς μαθητάς του, μετὰ εἰκοσαετῇ διδασκαλίᾳ ἐν τῷ χωρίῳ, ἠθέλησε νὰ εἴπῃ ὅσα περισσότερα ἠδύνετο, νὰ ἐξαγάγῃ διὰ μιᾶς ἐκ τῆς ψυχῆς του ὅσα θὰ ἐδίδασκε κατὰ μικρόν, καὶ κατεκάμφθη ὑπὸ τῆς λύπης καὶ ἡ φωνὴ του ἀπεπνίγη ἐν τέλει ὑπὸ τῆς συγκινήσεως καὶ διὰ χειρονομίας ἀφώνου ἄλλ' ὁδυνηρῶς εὐγλώττου, ἔνευσεν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ν' ἀπέλθωσιν.

ᾠ, ἡ σκηνὴ ἐκείνη τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἦτο ἀληθῶς θλιβερά ! Αἱ μαθήτραι μεγάλαι καὶ μικραὶ ἐνηγκαλίζοντο σπασμωδικῶς τὴν κοινὴν αὐτῶν μητέρα, μετ' ἐκφράσεων στοργῆς περιπαθῶν, βαντίζουσαι διὰ τῶν θερμότερων ἴσως δακρύων τοῦ βίου των τὴν πικροτέραν ἴσως λύπην τοῦ βίου τῆς κ. Λασκαρίδου. Αὕτη δ' ἔσφιγγεν ἐν τῇ ἀγκάλῃ της τὰς μαθητριάς της, πνιγομένη ὑπὸ λυγμῶν, μὴ δυναμένη ν' ἀποσπασθῇ αὐτῶν. Καὶ πῶς νὰ μὴ αἰσθάνηται σπαραγμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀφοῦ ἀπεσπάτο τὴν στιγμὴν ἐκείνην τὸ ἰδανικόν της ἐκ τοῦ βίου της, ἀφ' οὗ ἐξερρίζουτο ὅλον τὸ παρελθόν της;

Καὶ τώρα τὸ «Ἑλληνικὸν Παρθενοναγωγεῖον» δὲν ὑφίσταται πλέον· αἱ ἐνέργειαι πρὸς ἐξακολουθήσιν αὐτοῦ ὑπ' ἄλλαν διεύθυνσιν δὲν ἐπέτυχον. Καλλίτερον. Ἄν ἔλειπεν ἡ φλογερὰ ἐκείνη ψυχὴ, θὰ ἔμενεν ἀληθὴς ζωὴ ἐν τῷ ἐκπαιδευτηρίῳ τούτῳ ; Τὸ «Ἑλληνικὸν Παρθενοναγωγεῖον» ἔσχε τὴν τύχην ἣν εὐχεται σύγχρονος ποιητῆς εἰς τὸ *Ἀγαλμα τῆς Παρθένου* δὲν πα-

ρεμόρφωσεν αὐτὸ ὁ χρόνος μεταβαλὼν εἰς ἀσχημίαν τὴν καλλονὴν του· ἐξέλιπεν ἀκμαῖον καὶ παραμένει ἡ ἰδέα τῆς ἀκμῆς του.

A. Π. K.

ΕΚΛΕΙΨΙΣ ΣΕΛΗΝΗΣ

Τὴν 22 Ἰουλίου εἴχομεν, δρατὴν καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, μερικὴν ἐκλείψιν σελήνης, ἥς αἱ φάσεις, εἰς μέσον χρόνον Ἀθηνῶν, εἶχον οὕτως·

Ἀρχὴ τῆς ἐκλείψεως εἰς τὰς 9 ὥρας καὶ 40' μ. μ.	
Μέσον " 10 " " 23' μ. μ.	
Τέλος " 11 " " 36' μ. μ.	

Τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ δίσκου τῆς σελήνης ἐσκιάσθη, ἐπεὶ δὲ ὁ οὐρανὸς ἦτο ἐντελὴς ἀνέφελος, τὸ θέαμα ἦτο λίαν εὐάρεστον. Ἐν τοσούτῳ τὸ φαινόμενον τοῦτο, ὅπερ προαγγέλλεται ὑπὸ τῶν ἀστεροσκοπειῶν χάριν τέρψεως τῶν πολλῶν, ἐξήγειρεν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς καὶ ἐξεγείρει νῦν εἰσέτι παρὰ τοῖς ἀπαιδεύτοις καὶ δεισιδαίμοσι πληθυσμοῖς ἀληθῆ φρίκην καὶ ἡρμηνεύετο παραδοξώτατα. Οἱ Ἕλληνες ποιηταὶ ἐφ' ἡμετέροις ἔτι ἐκείνῳ χρόνῳ ἔφαντάζοντο ὅτι τῆς Ἀρτέμιδος ἐρασθείσης τοῦ Ἐνδυμίωνος, ἡ ἐκλείψις σκοπὸν εἶχε νὰ ἀποκρύψῃ ἀπὸ τῶν θνητῶν τὰς ἐπισκέψεις τῆς θεᾶς πρὸς τὸν ἐραστὴν αὐτῆς ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Καρίας. Ἐξ ἄλλου ἐπιστεύετο ὅτι αἱ μαγικαὶ τῶν μαγισσῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν μαγισσῶν τῆς Θεσσαλίας, εἶχον τὴν ιδιότητα νὰ προσελκύσιν πρὸς τὴν γῆν τὴν σελήνην, ἐκρότουν δὲ παντοῖα χάλκινα σκεύη, ὅπως ἀναδιβάσωσιν αὐτὴν ἐκ νέου εἰς τὸν οὐρανόν. Οἱ Ῥωμαῖοι, μιμούμενοι τοὺς Αἰγυπτίους, ἠναγκάζοντο δαδὰς καὶ πυρσούς πολυαρίθμους, οὓς ἀνύψουν πρὸς τὸν οὐρανὸν ἀνακαλοῦντες τὸ φῶς τοῦ ἐν ἐκλείψει διατελοῦντος ἀστέρος. Ὁ Ἰουβενάλης τὸ θυροβῶδες τοῦτο ἔθιμον ὑπαινίσσεται, ὅταν λέγῃ περὶ ἀδολέσχου γυναικός, ὅτι κάμνει ἀρκοῦντα θόρυβον διὰ νὰ βοηθήσῃ τὴν ἀγωνιζομένην ὅπως ἀναφανῇ εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων σελήνην. Οἱ Μεξικανοί, ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις, περίφοβοι ἐνῆστευον. Αἱ γυναῖκες τῶν ἐκακοποιῶν ἑαυτὰς καὶ αἱ θυγατέρες τῶν διετρώπων τοὺς βραχίονάς των. Ὑπέθετον ὅτι ἡ σελήνη ἐπληρώθη, κατόπιν ἔριδος, ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ προσεπάθουν νὰ ἐξιλεώσωσι τὸν διὸν Ἀπόλλωνα. Οἱ Ἰνδοὶ ἐπίστευον ὅτι κακοποιὸν τέρας ζητεῖ νὰ καταφάγῃ τὴν σελήνην, καὶ ἄλλοι μὲν αὐτῶν ἐποίουν θόρυβον μέγαν διὰ νὰ τὸ ἀναγκάσωσι νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν λείαν του, ἄλλοι δὲ ἐβυθίζοντο μέχρι λαίμου ἐν τῷ ὕδατι, δεόμενοι τοῦ

τέρατος νὰ φεισθῇ τοῦ δορυφόρου ἡμῶν. Δι' ἄλλους λαοὺς αἱ ἐκλείψεις προήγγελλον καταστροφὰς μεγάλας, θεομηνίας, τὸν θάνατον ἡγεμόνων κτλ. Ἀντιθέτως πρὸς τὰς δοξασίας ταύτας τῆς παχυλῆς ἀμαθείας μνημονεύεται ἀνέκδοτον, ὅπερ τιμᾷ καὶ τὴν ἀστρονομίαν καὶ τὸν μέγαν ναυσιπόρον Χριστόφορον Κολόμβον. Ὁ Κολόμβος εὕρισκετο ἐν Ἰαμαϊκῇ στερούμενος ἐντελῶς τροφῶν, ἦτο δὲ ἐκτεθειμένος μετὰ τῶν συντρόφων του εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐξηγητῶν αὐτοχθόνων, ὅτε σεληνιακὴ τις ἐκλείψις παρέσχε αὐτῷ εὐφύες μέσον σωτηρίας. Ἀνήγγειλεν εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀγρίων, ὅτι ἐὰν δὲν τῷ παρεῖχον ἐν τῷ ἄμα τὰς τροφὰς καὶ ἄλλα ἀντικείμενα, ὅσα εἶχε ζητήσει παρ' αὐτῶν, θὰ κατέπεμπε κατ' αὐτῶν καταστροφὰς φοβεράς καὶ ὅτι εἰς πρώτην τιμωρίαν θὰ ἐστέρει αὐτοὺς τοῦ φωτός τῆς σελήνης. Οἱ ἄγριοι κατ' ἀρχὰς δὲν ἔδωκαν προσοχὴν εἰς τὰς ἀπειλὰς ταύτας, ἀλλ' ἄμα ὡς ἐπέστη ἡ στιγμή τῆς ἐκλείψεως καὶ ἡ σελήνη ἤρξατο βαθμηδὸν σκιαζομένη, κατέστησαν ἔντρομοι, ἐρρίφθησαν γονυπετεῖς πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Κολόμβου καὶ ἐχορήγησαν αὐτῷ πᾶν ὅ,τι ἐζήτη.

—x—

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ ΠΡΟΣ ΑΔΕΛΦΟΝ

Περὶ φιλίας καὶ φίλων

Σοὶ εὐχομαι νὰ ἀποκτήσῃς φίλους· ἐὰν δὲν ἔχῃς, προσπάθησε νὰ κάμῃς, ἐὰν ἔχῃς προσπάθησε νὰ διαφυλάξῃς αὐτούς. Μὴ ἐπιδιώξῃς ὅμως τὰς εὐρήκτους ἐκεῖνας σχέσεις, τὰς βλαπτομένης ἐπὶ πραγμάτων τόσο ἀγχιστροφῶν, ὡς τὸ συμφέρον, καὶ τόσο ἀστάτων ὡς ἡ ἡδονή, ἀλλὰ φίλους ἀληθεῖς, πρὸς τοὺς ὁποίους νὰ συνδέσῃς στερεῶς διὰ τῆς ἀκλονήτου ἐκείνης πεποιθήσεως, ἣν ἐμπνέει ἡ βεβαιότης ὅτι θὰ εὐρῇς παρ' αὐτοῖς τὰ ἀγνὰ καὶ εἰλικρινῆ αἰσθήματα τιμίου ἀνθρώπου. Ἡ φιλία εἶνε τὸ ἄνθος τῆς κοινωνικῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως καὶ τῆς φυσικῆς ταύτης συνεπείας, τῆς ἀνάγκης, ἣν αἰσθάνεται ὅπως καταστήσῃ κοινωνὸν τοῦ βίου του ἄλλον τινά. Ἐχει δὲ τὰς ρίζας αὐτῆς ἐν τοῖς μυχιαιτάτοις τῆς ἡμετέρας υπάρξεως, ἐξ οὗ καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ μονῳσει καθίσταται ὃν ἀτελής· πράγματι δὲ εἶνε δύσκολον νὰ εἰνέ τις δίκαιος, ἐὰν δὲν αἰσθάνεται ἑαυτὸν ἀγαπώμενον, ἀφοῦ ἴδιον τῆς φύσεως ἡμῶν εἶνε νὰ μισῇ τὸ κενὸν καὶ νὰ ζητῇ περίξ ἑαυτῆς συμπαιδείας καὶ ἀγάπην. Αἱ ἐπαισχυντότεροι ἰδέαι γεννῶνται ἐν τῇ μονῳσει, διότι ὁ ἄνθρωπος μονάζων σκέπτεται περὶ ἑαυτοῦ καὶ μόνου, περὶ ἑαυτοῦ